

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ พลวัตของการอ้างสิทธิในการควบคุมและจัดการที่ดินในเขตป่า:
กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงโปว์บ้านหนองหลัก อำเภอดงหลวง จังหวัดลำพูน

ผู้เขียน นางสาวหทัยกานต์ สังขชาติ

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาการอ้างสิทธิในการควบคุมและจัดการที่ดินในเขตป่าจากบริบทของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ บ้านหนองหลัก อำเภอดงหลวง จังหวัดลำพูน ที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาการถูกจำกัดการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อันเนื่องมาจากการประกาศเขตป่าอนุรักษ์และการขยายตัวของ การปลูกพืชพาณิชย์ในระบบตลาด ส่งผลให้เกิดการปะทะประสานของระบบสิทธิที่แตกต่างกันระหว่างสิทธิแบบรัฐ สิทธิแบบจารีตประเพณี และสิทธิแบบปัจเจกชน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาต้องการวิเคราะห์ความขัดแย้งของรูปแบบสิทธิดังกล่าว และทำความเข้าใจยุทธศาสตร์ของชุมชนว่ามีปฏิบัติการของการต่อรองอำนาจอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขและบริบทใด โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในฐานะที่เป็น การปฏิบัติการ และแนวคิดว่าด้วยความซับซ้อนในการต่อรองเพื่อเข้าถึงสิทธิในทรัพยากรมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ดังกล่าว

การศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องระบบกรรมสิทธิ์ โดยเฉพาะเรื่องสิทธิในการเข้าถึงและการจัดการทรัพยากรของชุมชน ไม่ได้ยึดติดกับแนวคิดรูปแบบสิทธิรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอย่างตายตัว แต่พบว่ารูปแบบสิทธินั้นมีลักษณะปรับเปลี่ยนได้อย่างเป็นพลวัต ภายใต้เงื่อนไขของระบบนิเวศและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง เช่นกรณีที่เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐและชุมชนขึ้น ชาวบ้านได้อ้างสิทธิแบบจารีตประเพณีหรือสิทธิชุมชน เพื่อเจรจาต่อรองในการมีสิทธิเหนือทรัพยากร แต่รัฐกลับปฏิเสธรูปแบบสิทธิดังกล่าว ขณะเดียวกันชุมชนต่างถูกกีดกันและได้รับการปฏิบัติอย่างไร้ความชอบธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ผลจากการที่รัฐไม่ยอมรับการอ้างสิทธิชุมชนข้างต้น ทำให้กลุ่มคนต่างๆ ในชุมชนพยายามช่วงชิงอำนาจในการเข้าถึงที่ดินในเขตป่า ด้วยการอ้างสิทธิปัจเจกแบบไม่เต็มรูป สิทธิปัจเจกแบบไม่เต็มรูปดังกล่าวถูกสร้างขึ้น เพื่อให้เกิดการจัดสรรที่ดินอย่างเป็นธรรม ภายใต้

กระบวนการสร้างกฎเกณฑ์และข้อตกลงต่างๆ ร่วมกัน โดยยึดหลักการถือครองที่ดินแบบดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงซ้อนเป็นพื้นฐาน เพื่อจำแนกที่ดินออกเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ส่วนรวม เช่นที่ไร่เหล่า ป่าชุมชน และพื้นที่สำหรับแต่ละครัวเรือนเข้าทำประโยชน์ โดยมีสถาบันชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการป่าชุมชนทำหน้าที่ควบคุมดูแลบังคับใช้ตามกฎเกณฑ์ของชุมชน

นอกเหนือไปจากการสร้างรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่วางอยู่บนพื้นฐานของระบบสิทธิเชิงซ้อนแล้ว ชุมชนกะเหรี่ยงโปว์บ้านหนองหลักได้นิยามความหมายใหม่และยืนยันการมีตัวตนของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงด้วยการสร้างภาพลักษณ์ในหลายระดับ กล่าวคือในระดับชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของคนกลุ่มต่างๆ ที่มีทั้งความคิดเห็นสอดคล้องและขัดแย้งกันมาแปรเปลี่ยนเป็นพลังขับเคลื่อน จนทำให้ชุมชนมีภาพลักษณ์เป็นชุมชนอนุรักษ์ หรือชุมชนกะเหรี่ยงพัฒนา ซึ่งมีฐานะเป็นอำนาจเชิงสัญลักษณ์ส่งผลให้ชุมชนสามารถแปลงเป็นทุนเพื่อร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยการแสดงออกทางวัฒนธรรมในระดับต่างๆ ตลอดจนร่วมชุมนุมเรียกร้องให้รัฐดำเนินการตามข้อเสนอในระดับนโยบาย ส่วนในระดับปัจเจกหรือในระดับครัวเรือนพบว่า มีความพยายามคิดค้นรูปแบบการทำเกษตรในเชิงอนุรักษ์ในระดับบุคคล ไปจนถึงความพยายามในการลดแรงกดดันการใช้พื้นที่ป่าในระดับครัวเรือน ด้วยการแบ่งสมาชิกออกไปรับจ้างทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อค้นพบต่างๆ ข้างต้นได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่า ชุมชนมิได้ยอมจำนนต่ออำนาจครอบงำจากภายนอก ในทางตรงกันข้ามชุมชนกลับใช้ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันและการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างหลากหลายรูปแบบในหลายระดับ โดยนำทุนทางวัฒนธรรมมาช่วยในการสร้างความชอบธรรมให้กับการต่อรองความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ยุทธวิธีของการอ้างสิทธิในแง่จึงเป็นการสร้างและเปิดพื้นที่ให้กับตำแหน่งแห่งที่ในการต่อรองกับอำนาจครอบงำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

Thesis Title	The Dynamics of Right Claiming in the Control and Management of Forest Land: A Case Study of Pwo Karen in Nong-Lak Community, Thung Hua Chang District, Lamphun Province	
Author	Miss Hathaikarn Sangkachart	
Degree	Master of Arts (Social Development)	
Thesis Advisory Committee	Lecturer Dr. Pinkaew Laungaramsri	Chairperson
	Professor Dr. Anan Ganjanapan	Member

ABSTRACT

This thesis studies the claiming of the rights to control and manage the forest land in the Pwo Karen Nong Lak Community, Thung Hua Chang District, Lamphun Province. Nong Lak villagers have been confronted with a problem of resource access and use, as a result of a protected area and an expansion of intensive commercial agriculture, leading to the articulation of different land rights regimes, namely state rights, custom and practice rights and private rights. This study has two objectives. The first objective is to analyze the conflict between the three land rights systems. The second objective is to understand the strategies of the Pwo Karen in the Nong Lak community: their negotiations and the context and the conditions which they use to negotiate. The conceptual framework used in this study is the property as practice and the complexities of negotiation in access to rights.

It was found that the claiming of the property rights of the Pwo Karen in Nong Lak community was dynamic. In the context of conflicting access to forest land between the state and the community, villagers relied on traditional rights or communal rights to negotiate with the state. However, the state ignored the villagers' rights and so forestry officials excluded them from using the land.

As the state did not recognize their rights, several villager groups employed various strategies to claim their rights to access to the forest land, using the concept of "partial private property rights". To allocate the land fairly, this new concept was collectively constructed from the common rules and regulations which relied on traditional land rights, and that emphasized the

complexities as a basis to classify land for common use, such as fallow land and community forest areas, and also for individual households. This practice was governed by a community institution in the form of the Community Forest Committee responsible for reinforcing the rules and regulations.

Not only do the Pwo Karen in Nong Lak community construct the resources management based on the complexity of rights, but they also redefine the meaning of rights and assert their identities, their community and their ethnicity as “Karen”. Moreover they create several levels of their image. For example, at the community level the discussions of villagers’ ideas create the village’s image as forest guardians, or “Developed Karen community”. This image is a symbolic power which the community uses to shift their new social movement: express their culture, and make policy. At the individual and household level, villagers try to decrease the density of forest land use, by working in non-agricultural sectors and doing alternative agriculture.

In conclusion, the results of the study have clearly asserted that the community does not surrender the dominant power. On the contrary, the community has everyday practices. They use their cultural capital to legitimize the negotiation. These rights claiming strategies open their social space and their position as the Karen community. Their strategies are effective and adaptive to various situations.